

Journal of Social Intervention: Theory and Practice – 2020 – Volume 29, Issue 5, pp. 11–15
<http://doi.org/10.18352/jsi.662>

Tirions, M., P. Raeymaeckers, A. Cornille, S. Gibens, J. Boxtaens, Y. Postma. **#sociaalwerk**. Leuven: Acco, 2019, pp.555, 43,80 euro.

ISSN: 1876-8830
URL: <http://www.journalsi.org>
Publisher: Rotterdam University of Applied Sciences
Open Access Journals
Copyright: this work has been published under a Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 3.0 Netherlands License

BOOKS

KOEN HERMANS

Docent sociaal werk en sociaal beleid, Centrum voor Sociologisch Onderzoek, KU Leuven
E-mail: koen.hermans@kuleuven.be

ANTWERPSE OPLEIDINGEN SCHRIJVEN SAMEN EEN HANDBOEK SOCIAAL WERK

#Sociaalwerk is een studieboek over sociaal werk. Het is het product van een samenwerking van een grote groep docenten van twee Antwerpse hogescholen (AP Hogeschool en KdG Hogeschool) en de masteropleiding sociaal werk van de Universiteit Antwerpen. Het is een omvangrijk boek

BOOKS

geworden van meer dan 500 pagina's en maar liefst 17 hoofdstukken. Het boek is in de eerste plaats bedoeld voor bachelorstudenten sociaal werk. De auteurs stellen uitdrukkelijk dat de kaders die in het boek besproken worden, soms complex zijn. Maar volgens hen voedt dit net de passie voor sociaal werk. Ze willen op die manier aanduiden dat het sociaal werk niet louter een ambacht is, maar ook een uitdrukkelijke theoretische onderbouw heeft.

In tegenstelling tot Nederland zijn er in Vlaanderen minder handboeken sociaal werk voorhanden. Zo is er wel het recente boek *Sociaal werk. De studie en het beroep* van de docenten van de UCLL hogeschool (Wouters & Gehre, 2018). In dit laatste boek worden de verschillende afstudeerrichtingen/specialismen die we in het Vlaams sociaal werk kennen wel besproken: maatschappelijk werk, sociaal-cultureel werk, maatschappelijke advisering en personeelswerk. Het Antwerps boek kiest resoluut om doorheen het hele boek te spreken over sociaal werk. En Maria De Bie schreef op het einde van haar academische carrière aan de Universiteit van Gent haar jarenlange cursus uit onder de titel '*Sociale Agogiek: een sociaal-pedagogisch perspectief op sociaal werk*'. Waar het Antwerpse boek kiest voor de bespreking van een breed arsenaal van perspectieven, is het vertrekpunt van De Bie een sociaal-pedagogische benadering.

Deze twee Vlaamse voorbeelden maken onmiddellijk duidelijk dat bij het schrijven van een handboek sociaal werk altijd bepaalde keuzes worden gemaakt. Kiest men ten eerste uitdrukkelijk om de afstudeerrichtingen of specialisaties in beeld te brengen, met als risico dat de gemeenschappelijke stam van het sociaal werk minder in beeld komt? Of doet men net het omgekeerde waardoor het handboek mogelijks te weinig inspeelt op de vragen en behoeften van sociaal werkers die opereren binnen specifieke werkvelden? Zeker in Vlaanderen en in vergelijking met Nederland is dit geen eenvoudige keuze, net omdat sociaal werkers in een grote diversiteit van sectoren tewerkgesteld zijn, omdat er een veel grotere sociaal-culturele sector is, omdat het personeelswerk tot nader order een onderdeel vormt van het sociaal werk en omdat er heel wat sociaal werkers werken in sectoren die voor Nederlanders misschien minder met sociaal werk geassocieerd worden, zoals de sociale economie, de integratiesector, de arbeidstrajectbegeleiding enz... In *#sociaalwerk* wordt er één van de 17 hoofdstukken gewijd aan de diversiteit van de werkvelden. Maar de specialisaties zelf komen eigenlijk niet aan bod.

Een tweede keuze gaat over de theoretische diversiteit in het sociaal werk. Niet alleen de arbeidsmarktsectoren waarin sociaal werkers opereren, zijn heel divers, maar ook de kennisbasis van het beroep is niet te herleiden tot één dominant perspectief. Payne (2014) spreekt over de 'politics of social work theory', waarmee hij wil duidelijk maken dat sociaalwerktheorieën mekaar

bekampen om dominant te worden. Al die perspectieven hanteren een eigen probleemdefinitie en zo'n probleemdefinitie bepaalt mee de invulling van de sociaalwerkpraktijk. Als de kern van het probleem gesitueerd wordt op het niveau van de structurele uitsluitingsmechanismen in de samenleving, dan is een meer structureel sociaal werk nodig. Als de kern van het probleem eerder gezien wordt als een gebrek aan zelfvertrouwen van kwetsbare burgers, dan zal een meer relationele benadering gekozen worden. In het boek wordt niet voor één perspectief gekozen, zoals De Bie dit doet, maar worden vijf perspectieven aangebracht: mensenrechten en sociaal werk, de capabilitybenadering, krachtgericht sociaal werk, generalistisch sociaal werk en structureel sociaal werk. Waarom net die vijf gekozen worden, wordt niet echt gemotiveerd in het boek. Alleszins zijn dit vijf waardevolle perspectieven om naar het sociaal werk te kijken, maar waarom net die vijf? Het expliciteren van de achterliggende motieven kan studenten leren dat zij zichzelf moeten positioneren in dit complex veld van theorieën en perspectieven. Nu worden de perspectieven louter naast mekaar geplaatst. Net het expliciteren van de achterliggende assumpties kan aan studenten duidelijk maken dat de verschillende perspectieven leiden tot een andere invulling van de sociaalwerkpraktijk. De keuze voor het ene of andere perspectief is dus niet neutraal.

Het is natuurlijk onmogelijk om alle perspectieven in zo'n boek te behandelen, maar de specifieke keuze die de Antwerpenaren maken heeft wel als (onbedoeld) gevolg dat de theoretische rijkheid van het sociaal-cultureel werk in Vlaanderen buiten beeld blijft. Lode Vermeersch (2019) brengt die mooi in beeld in zijn recent open access boek *Theorie op maat van de praktijk. Een overzicht van actuele praktijktheorieën in/voor het sociaal-cultureel werk*. Aanvullend hierbij is het toch wel te betreuren dat Paulo Freire (2000), één van de grote inspiratiebronnen van het sociaal werk, nauwelijks een vermelding krijgt in het boek.

Het boek vertrekt uitdrukkelijk van de globale definitie van sociaal werk. In Vlaanderen is dit een behoorlijk evidente keuze. De globale definitie is ook goed gekend bij de studenten. In Nederland is dit minder evident. In het verleden formuleerde Van Ewijk (2009) al de kritiek dat de internationale definitie nogal vaag en ook een beetje hoogdravend is. Maar ook in Nederland lijkt de definitie de laatste jaren veel meer voet aan de grond te krijgen. Maar die globale definitie besteedt behoorlijk weinig aandacht voor de beleidscontext waarin sociaal werkers opereren. Dit is zeker het geval in landen met een sterk uitgebouwde verzorgingsstaat, zoals dat in België en Nederland het geval is. Later komt dit in het handboek wel uitdrukkelijk aan bod, in de hoofdstukken over de geschiedenis van het sociaal werk, de welvaartsstaat als maatschappelijke context, maar ook in een boeiend hoofdstuk over sociaal werk en dwang, net omdat sociaal werkers in een aantal sectoren een maatschappelijke opdracht hebben.

BOOKS

De Antwerpse opleidingen vinden plaats in een superdiverse context, aangezien Antwerpen ondertussen een 'minority-majority city' is geworden, een stad waarin geen enkele etnische groep de meerderheid vormt. Dit kleurt ook uitdrukkelijk af op de inhoud van het boek. Het boek staat lang stil bij het concept 'transnationaal sociaal werk', een term die je wel terugvindt in de internationale literatuur maar nauwelijks gehanteerd wordt in de lage landen. Transnationaliteit, zo definiëren de auteurs, verwijst naar 'in één land leven en tegelijk ook elders', 'waarbij mensen verschillende leefwerelden en culturen combineren' (Tirions, Schrooten, & Van Ewijk, 2019, p. 117). Net dat grensoverstijgende karakter maakt het voor sociaal werkers bijzonder uitdagend, ook al omdat de sociaal werker meestal opereert binnen het kader van de natiestaat die beperkingen oplegt aan mensen met een precair verblijfsstatuut. Daar is de kloof tussen universele mensenrechten en de wijze waarop rechten gedefinieerd en gerealiseerd worden binnen de verzorgingsstaat het grootst. Ook in deel 3 'actuele uitdagingen van het sociaal werk', wordt een hoofdstuk gewijd aan superdiversiteit en een hoofdstuk aan transmigratie. In vergelijking met heel wat andere handboeken vormen deze drie hoofdstukken als geheel een absolute meerwaarde. Ze bieden inspiratie voor heel wat sociaal werkers die dagdagelijks in een superdiverse context werken.

Het boek gaat gepaard met een online platform waarop extra materiaal kan gevonden worden. Zo zijn er voor een aantal hoofdstukken de powerpointpresentaties beschikbaar die de docenten gebruiken. Zeker voor studenten, maar ook voor de lezers van het boek is dit een leuk extraatje, net omdat die presentaties nog beter toelaten om de essentie te vatten en de meeste presentaties zijn ook grafisch mooi vormgegeven. Tegelijkertijd is dit ook wel nodig, omdat de meeste hoofdstukken zeker voor studenten wel wat noest studiewerk vereisen. En op het online platform zouden er nog wat meer praktijkvoorbeelden gepresenteerd kunnen worden, want waarschijnlijk als gevolg van de veelheid van thema's die behandeld worden, ontbreken in het boek zelf hier en daar wel wat praktijkcases die het voor bachelorstudenten meer verteerbaar kunnen maken.

De auteurs zijn erin geslaagd om een zeer omvangrijk handboek sociaal werk te schrijven, waarin bijzonder veel thema's en perspectieven de revue passeren. Bachelorstudenten die dit hele boek verwerken, zullen met een sterke theoretische basis het werkveld instappen. Veel meer dan andere handboeken speelt dit boek in op misschien wel de grootste uitdaging voor het sociaal werk, de superdiverse samenleving. Ook kiest het boek uitdrukkelijk voor een mensenrechtenbenadering en voegt hieraan nieuwe inzichten toe die ook voor Nederland een meerwaarde kunnen betekenen. Het belangrijkste punt van kritiek is misschien wel dat er wat meer aandacht had mogen gaan naar specifieke deelreinen in het sociaal werk, waarin ook andere perspectieven gehanteerd worden,

zoals theorieën over leren, burgerschap, democratie en sociaal kapitaal. Maar dan was het boek nog een pak dikker geworden. Deze vaststelling toont aan dat de diversiteit en complexiteit van het sociaal werk niet zo gemakkelijk te vatten is in één boek. De Antwerpse auteurs hebben een meer dan verdienstelijke poging gedaan om dit wel te doen.

REFERENTIES

- De Bie, M. (2015). *Sociale agogiek: een sociaal-pedagogisch perspectief op sociaal werk*. Gent: Academia Press.
- Freire, P. (2000). *Pedagogy of the Oppressed (30th anniversary edition)*. London: Bloomsbury.
- Payne, M. (2014). *Modern social work theory (4th edition)*. Oxford: Oxford University Press.
- Tirions, M., Schrooten, M., & Van Ewijk, H. (2019). Transnationaal sociaal werk: perspectieven en uitdagingen. In M. Tirions, P. Raeymaeckers, A. Cornille, S. Gibens, J. Boxtaens, & Y. Postma (Eds.), *#sociaalwerk* (pp. 115–144). Leuven: Acco.
- van Ewijk, H. (2009). Citizenship-based social work. *International Social Work*, 52(2), 158–170.
- Vermeersch, L. (2019). *Theorie op maat van de praktijk. Een overzicht van actuele praktijktheorieën in/voor het sociaal-cultureel werk*. Leuven: HIVA.
- Wouters, P., & Gehre, G. (2016). *Sociaal werk. De studie en het beroep*. Antwerpen: Maklu.